

Цезаревич», 2015 р., режисер М. Гринишин. Також ішла вистава «Ольга» про життя і творчість О. Кобилянської режисерки Л. Скрипки (2008) та постановка за щоденниками О. Кобилянської «Поранкова душа» режисера В. Вовкуна (2018).

Режисери театру працювали над тим, щоб сценічна мова відповідала не лише естетичі тексту, а й сучасним запитам глядача. Візуальна культура постановок часто апелює до буковинського ландшафту, етнографічних мотивів, архетипів жіночої долі, що дозволяє театру створювати глибоко локалізовані, але водночас універсальні образи. Сценографія, музичне оформлення, пластика акторів — усе це в Чернівцях набуває особливої інтонації, де О. Кобилянська звучить не як музейна класика, а як жива, драматична, актуальна художня сила. Таким чином, Чернівецький театр імені Ольги Кобилянської не лише зберігає пам'ять про письменницю, а й активно формує нові естетичні горизонти її сценічного буття — від класичного реалізму до постдраматичних експериментів.

Сценічні інтерпретації творів Ольги Кобилянської в українському театрі демонструють багатство режисерських стратегій, здатність її прози до трансформації та актуалізації в різні історичні періоди. Від соціального реалізму до постдраматичного театру, від камерної психології до масштабної сценографії — О. Кобилянська залишається джерелом глибокого театрального діалогу.

Н. Пека

АКТОР У ДІАЛОЗІ З АВТОРОМ: БІОГРАФІЧНИЙ І СВІТОГЛЯДНИЙ КОНТЕКСТ ЯК СКЛАДОВА РОБОТИ НАД ЛІТЕРАТУРНО-ХОУДОЖНІМ ДЖЕРЕЛОМ

N. Peka

ACTOR IN DIALOGUE WITH AUTHOR: BIOGRAPHICAL AND WORLDVIEW CONTEXT AS A COMPONENT OF WORKING WITH A LITERARY SOURCE

Загальноприйнятним етапом у процесі створення вистави та кіно є «застільний» період. У нього входить ознайомлення з літературно-художнім джерелом та обговорення. У світових кіно, театральних, режисерських та акторських практиках існує різний погляд на необхідність та тривалість цього періоду, а також різний ступінь залучення й зацікавленості. У сучасному кіно та театальному виробництві практика глибокого застільного періоду є недооціненою. Під час роботи над літературним матеріалом, актор, володіючи навичками заглиблення у текст, має можливість вступити у діалог з автором твору. Цей діалог є «невидимим», підсвідомим, але надзвичайно важливим, адже він є інструментом розкриття прихованого змісту тексту, його духовної енергії та світоглядної глибини. Необхідно вміти відчувати інтонацію автора, зрозуміти, з яким наміром та у яких обставинах було написано твір.

Світовий театральний та кінодосвід показує, що глибоке розуміння світоглядного й біографічного контексту запобігає поверхневому втіленню. Необхідно знати, у якому середовищі жив письменник, які події могли вплинути на його творчість, аналізувати, допускати власні припущення, встановлювати логічні зв'язки, шукати автобіографічні паралелі, порівнювати персоналії з біографії — з персонажами твору, проводити аналогії, розуміти, які переживання або потрясіння могли стати поштовхом до створення певного образу (літературного чи художнього). Це знання формує акторський професіоналізм. Актору не варто покладатись на

інтуїцію, адже це позбавляє його майстерності та техніки, такі поверхневі відчуття позбавляють сценічну дію впевненості та змістовності. Досконало створений сценічний образ не може ґрунтуватись на інтуїції та сердечних відчуттях, такий образ є оманом, невловимим навіюванням, неправдою.

Занурення в контекст життя автора — це не лише аналітична робота, це також емоційне занурення. Емпатія надає змогу відчувати нерв, що проходить крізь текст, окрім безпосереднього осмислення логіки подій. У цьому сенсі завдання актора — не відтворити автора, а стати співавтором образу, допомогти автору «оживити» образ на сцені, або у кіно. Такий підхід робить театр та кіно — живими просторами діалогу між епохами, на якому автор і актор зустрічаються на рівні спільного людського досвіду.

На нашу думку, ця взаємодія не є «допоміжним» методом. Детальне вивчення світоглядного та біографічного контексту автора літературно-художнього джерела — основа новоутворення, і не важливо, буде це режисерська інтерпретація, детальна екранізація чи театральна версія. Автор — не допомога актора, а партнер і радник. Коли актор знає не лише сюжет, а й внутрішню історію твору, він починає мислити тими ж категоріями, що й автор, усвідомлює закладені думки, які не завжди очевидні з першого прочитання. Це вже не «гра ролі», а творче співіснування та співзвуччя.

Варто зазначити, що такий підхід потребує розуміння професійної етики. У разі «залучення» автора до створення сценічного чи кінообразу не можна допускати карикатури або художнього спотворення того чи іншого персонажа. Працюючи з чужим досвідом, актор торкається дуже особистого виміру — пам'яті, болю, принципів та амбіцій. Переосмислити — не означає «надати інший сенс», переосмислення в акторській роботі — це збагачення та накладання сенсу, власних думок на вже існуючий життєвий чи культурний досвід та його актуалізація, це означає «вдихнути» нове життя. Тут мистецтво актора полягає у тому, щоб передати правду іншої людини, не втративши власну. У цьому, власне, є одне з духовних завдань професії — знайти рівновагу між емпатією і творчою незалежністю.

Нині ми можемо простежити, що театр та кіноіндустрія дедалі частіше звертаються до біографічних драм та документалістики, тому уміння актора працювати з контекстом автора — це необхідна якість, а не додаткові навички, адже спотворення дійсності в результаті може тягнути за собою втрату історичної правди. В історії доволі багато прикладів того, як художні викривлення подій у кіно, виставах чи літературних творах вплинули на суспільне сприйняття та розуміння тих чи інших історичних періодів або персоналій. Театр та кіно перетворюються на форму культурного діалогу, де слово набуває сили — і через особистість, що його створила, і через того, хто це слово переосмислює.

Наукова новизна цієї теми полягає в тому, що вона розглядає акторську професію як акт пізнання — пізнання людини, часу, світогляду, історії. Біографічний і духовний контекст автора виступають не як допоміжні матеріали, а як невід'ємна частина творчого процесу, яка формує глибину сценічного образу.

У цьому сенсі актор виступає не лише як виконавець, а як дослідник і співтворець. Через діалог з автором він віднаходить живу образність, символізм та життя у тексті, прокладає зв'язок між ідеєю, думкою та дією. Дослідження світогляду автора допомагає актору не лише глибше зрозуміти текст, а й сформувати власну позицію

у межах твору: вивчаючи переконання письменника, актор розширює власний філософський горизонт, замислюється над тим, що спонукало автора писати, що він намагався сказати світові, чому його думка має бути почутою сьогодні. Цей процес робить акторське існування формою інтелектуальної рефлексії, а здатність думати, аналізувати, рефлексувати та осмислювати й робить з актора професіонала.

Є. Осипенко

**МАЯТНИК КУЛЬТУРИ:
СУЧАСНИЙ ТЕАТР МІЖ КЛАСИКОЮ, ПОСТМОДЕРНОМ І МЕТАМОДЕРНОМ**

Y. Osypenko

**THE ENDULUM OF CULTURE:
CONTEMPORARY THEATRE BETWEEN CLASSICS, POSTMODERN
AND METAMODERN**

Творчість сьогодення перебуває між трьома полюсами. З одного боку, класика з трепетом зберігає культурну пам'ять і разом із цим формує натхненну стабільність, а також прагне оновлення засобів вираження, щоб відповідати ритму. З іншого, постмодерний театр багато часу змальовував лише певні художні засоби, але також прагне змін, нового дихання та форм відтворення. Саме тому в глядача виникла втома від дистанції, достатньої надлишкової умовності. Мистецтво наразі ніби перебуває в прояві руху маятника — починаючи з класики, далі через постмодерн і так до сучасного метамодерну.

Новітній театр є своєрідним дзеркалом, яке зберігає минуле та відображає сьогодення, думаючи про майбутнє. До прикладу, розглядаючи класичний підхід, можна побачити, що він полягав у навчанні, зворушенні та русі за чіткими правилами. На противагу всьому цьому постмодерн виправив цю впорядкованість, поставивши під сумнів сюжети, образи, структури. Постмодерний театр є певною грую різноманітних форм, переосмислених сенсів буття.

Але з часом така манера та нескінченна гра, знову ж таки, стали потребувати нової «надивленості». Театральний глядач просто відчув брак енергії акторів, тоді як і сам театр поступово втратив свою силу емоційності.

Сучасне мистецтво намагається йти в ногу з часом, тому бере початок із етапу метамодерну. Тут не відбувається повернення до старого та зрозумілого, а будується відчуття злиття емоцій надії та туги, відкритості й іронії та емпатії. У театральному мистецтві все це видно з прагнень відчуття живої взаємодії та присутності у відповідному моменті. У сьогоденні актор не просто й звично існує на сцені, а бере на себе відповідальність бути певним провідником маятника творчого театального шляху. Акторське тіло є не тільки основою, а ще й своєрідним хранителем культури та креативних ідей. Наразі театральна творчість крок за кроком натхненно розширює кордони, де зазвичай пролягала грань між актором на сцені та глядачем у залі, а сам глядач стає безпосередньо активним співучасником мистецьких подій. Його реакції, рух і звичайна тиша стають частиною вистави.

Відповідно до всього перерахованого трансформується й завдання нових технологій у театрі. Ще в попередні роки інновації були лише доповненням до вистав, а сьогодні вони стають повноцінною частиною процесу. AR-технології, своєрідні проєкції вже давно знайомі кожному, мультимедійні екрани — всі ці інтерактивні